

Pedagogische begeleidingsdienst

Huis van het GO!

Willebroekkaai 36

1000 Brussel

LEERPLAN DERDE GRAAD SECUNDAIR ONDERWIJS

BEDRIJFSWETENSCHAPPEN

SPECIFIEK GEDEELTE
DOORSTROOM

EERSTE EN TWEEDE LEERJAAR
(5de en 6de jaar)

LEERPLANNUMMER
2024/3D/BED

INSPECTIENUMMER
volgt na advies

Versiedatum
22/03/2024

STUDIEDOMEIN

ECONOMIE &
ORGANISATIE

DOMEINGEBONDEN

Inhoudstafel

Inleiding	3
Samenhang	3
Eigenheid van de studierichting	3
Doelgroep	3
Gepersonaliseerd Samen Leren	4
Ruimte voor het eigen pedagogisch project	4
Logische doorstroommogelijkheden	4
Opbouw van de leerplandoelen	5
Herkomst van de doelen	5
De leerplandoelen	5
Subdoelen	6
Minimale inhoudelijke afbakening	6
Nummering van de leerplandoelen	6
Leerplandoelen	8
Generieke doorstroomcompetenties	8
Nederlands: algemene uitbreiding	9
Engels en Frans: algemene uitbreiding	10
Statistiek	13
Uitgebreide wiskunde in functie van economie	15
Algoritmen en programmeren	18
Informatie- en databeheer	19
Uitgebreide algemene economie	20
Uitgebreide bedrijfswetenschappen en recht	27
Minimale materiële vereisten	38
Vakkenkoppeling	39
Pedagogisch – didactische ondersteuning	40

Inleiding

Samenhang

Dit is een leerplan voor het specifieke gedeelte doorstroomfinaliteit, derde graad.

Dit leerplan moet in samenhang gelezen worden met het leerplan ‘Derde graad secundair onderwijs - Basisvorming doorstroomfinaliteit’.

Tussen het leerplan van het specifieke gedeelte en het leerplan van de basisvorming is een overlap of samenhang tussen leerplandoelen mogelijk. Indien dit het geval is, wordt dit in de GO! Navigator aangeduid, aangevuld met concrete handvaten om deze doelen op een functionele manier te integreren.

Eigenheid van de studierichting

De specifieke vorming bestaat uit leerplandoelen die voorbereiden op vervolgonderwijs:

- WD 01.01 Algemene doorstroomcompetenties: Generieke doorstroomcompetenties
- WD 02.08 Moderne talen: Nederlands – algemene uitbreiding
- WD 02.14 Moderne talen: Frans en Engels – algemene uitbreiding
- WD 06.01 Wiskunde: Statistiek
- WD 06.05 Wiskunde: Uitgebreide wiskunde in functie van economie
- WD 07.01 Informaticawetenschappen: Algoritmen en programmeren
- WD 07.05 Informaticawetenschappen: Informatie- en databeheer
- WD 16.01 Economie: Uitgebreide algemene economie
- WD 16.05 Economie: Uitgebreide bedrijfswetenschappen en recht

Doelgroep

Leerlingen die starten in het eerste leerjaar van de derde graad in de doorstroomfinaliteit hebben door het behalen van de leerplandoelen van de tweede graad de nodige competenties verworven om de overstap naar de derde graad succesvol te kunnen maken.

De leerlingen delen vanuit hun keuze voor een bepaalde studierichting eenzelfde interesse. Maar meer nog dan voor de basisvorming zullen de kenmerken van de leerlingen in de derde graad voor het specifieke gedeelte verschillen. Behalve verschillen op cognitief, psychomotorisch en sociaal-affectief vlak zijn er ook verschillen door de gevolgde vooropleiding.

In de tweede graad hebben leerlingen gekozen voor een studierichting gekoppeld aan een finaliteit.

- Leerlingen die een studierichting gekozen hebben die als een vooropleiding van deze studierichting wordt ingericht, hebben in het specifieke gedeelte van de tweede graad leerplandoelen verworven die gekoppeld zijn aan wetenschapsdomeinen die in de derde graad aan bod komen. Op een aantal van deze doelen wordt in de derde graad verder gewerkt. Deze leerplandoelen worden beschouwd als noodzakelijke doelen om succesvol aan de derde graad deel te nemen. In de GO! Navigator wordt de link gelegd tussen de doelen van de tweede en de derde graad (verticale samenhang). Leerlingen uit de volgende studierichting hebben een vorming gevolgd die als een logische vooropleiding kan worden beschouwd:
 - Bedrijfswetenschappen
- Leerlingen die een studierichting gekozen hebben die inhoudelijk minder of niet aanleunt bij deze studierichting hebben eventueel minder of geen voorkennis voor het specifiek gedeelte.

Vanuit het bovenstaande gegeven kunnen de leerlingen voor het specifieke gedeelte beschouwd worden als een heterogene groep. Daarom is het belangrijk om, bij het begin van de graad, de beginsituatie van elke leerling goed in kaart te brengen, om zo als lerarenteam zicht te krijgen op de kenmerken van de leerlingengroep en een leerlijn uit te werken die nauw aansluit bij de beginsituatie en de mogelijkheden van de leerlingen waarbij er aandacht is voor het wegwerken van eventuele hiaten bij de start van de derde graad. Hierbij heeft het lerarenteam de vrijheid en verantwoordelijkheid om leerplandoelen in te plannen in zowel het eerste als tweede jaar van de derde graad volgens de noden, behoeften en mogelijkheden van hun leerlingengroep. Daarnaast heeft het lerarenteam de vrijheid om te bepalen op welke manier de doelen functioneel geclusterd en aangeboden kunnen worden binnen de derde graad.

Gepersonaliseerd Samen Leren

De ambitie van het GO! is duidelijk. Gepersonaliseerd samen leren betekent dat we met elke lerende, binnen een sociale context, maximaal rendement nastreven op het vlak van leervermogen, leerwinst en leermotivatie. Vanuit een sterke basis- en vakdidactiek zetten we extra in op 'differentiatie', het verhogen van autonomie via het aanleren van zelfregulerende vaardigheden en 'samen leren'. We maken daarvoor gebruik van evidence-informed praktijken en een onderzoekende aanpak op school. Gepersonaliseerd samen leren in het GO! vindt geïntegreerd plaats binnen de realisatie van het totale curriculum en kan alleen gerealiseerd worden met de actieve betrokkenheid van zowel de lerende, de leraar als het (school)beleid.

Vanuit deze visie willen we samen met alle onderwijsprofessionals ons DNA 'samen leren samenleven' en ons pedagogisch project waarmaken. Het is ons positief antwoord op de diversiteit die we in onze klassen zien, de nood aan een groeipad naar autonomie en de nood om een samenverhaal te maken.

Ruimte voor het eigen pedagogisch project

Cruciaal in elke studierichting staat de realisatie van de leerplandoelen. De leerplannen en de lessentabellen van het GO! zijn echter zodanig opgesteld dat het lerarenteam beschikbare ruimte heeft om een schooleigen pedagogisch project te realiseren:

- Enerzijds bieden de leerplannen ruimte om binnen de voorziene tijd zoals aangegeven in de lessentabel, de leerplandoelen verder uit te diepen of te verbreden;
- Anderzijds is er binnen de lessentabel vrije ruimte voorzien waarbij de school eigen accenten kan leggen.

Logische doorstroommogelijkheden

Deze studierichting heeft een logische doorstroom naar:

- Academische bachelor
- Professionele bachelor

Opbouw van de leerplandoelen

Herkomst van de doelen

De leerplandoelen van het GO! in de tweede en derde graad zijn afkomstig van verschillende bronnen:

De doelen van dit leerplan zijn afkomstig van:

- specifieke minimumdoelen
- GO!-doelen

De leerplandoelen

Elk leerplandoel heeft minimum 1 handelingswerkwoord. Een overzicht van de handelingswerkwoorden met, indien nodig, een verklaring is terug te vinden op de GO! Navigator.

Aan elk leerplandoel wordt een beheersingsniveau toegevoegd. Voor de leerplannen van het GO! maken we gebruik van een eigen GO!-taxonomie, geïnspireerd op de Taxonomie van Bloom:

- Memoriseren: Gegevens zoals begrippen, formules... kunnen ophalen zonder gebruik te maken van hulpmiddelen.
Geen enkel leerplandoel heeft 'memoriseren' als beheersingsniveau. Memoriseren zonder context kan immers nooit het einddoel zijn. Memoriseren kan wel een belangrijk element zijn om een leerplandoel te realiseren.
- Begrijpen: Inzicht verwerven en dit inzicht helder kunnen weergeven, al dan niet aan de hand van voorbeelden.
- Toepassen: Formules, technieken, regels... kunnen toepassen.
- Analyseren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... tot een besluit komen
- Evalueren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... en aan de hand van criteria, argumenten... een oordeel onderbouwen.
- Creëren: In het kader van een probleemstelling, onderzoek, opdracht... een product ontwikkelen zoals een oplossing, een realisatie, een presentatie...

Er is geen hiërarchie tussen de verschillende beheersingsniveaus. Wel zal je om een 'hoger' beheersingsniveau te bereiken meestal ook gebruik maken van onderliggende beheersingsniveaus, bijvoorbeeld memoriseren om te analyseren.

In de GO! Navigator worden de beheersingsniveaus aan de hand van een filmpje uitgelegd.

Subdoelen

De subdoelen zijn niet vrijblijvend geformuleerd maar maken integraal deel uit van het leerplandoel. Elk subdoel moet bijgevolg aangeboden worden. Alle subdoelen samen dekken het leerplandoel.

Minimale inhoudelijke afbakening

Het concept van de minimumdoelen wordt doorgetrokken naar de leerplandoelen van het GO!. Dit concept houdt in dat de kennis die noodzakelijk is om het leerplandoel te realiseren niet expliciet wordt opgesomd. Indien er twijfel kan ontstaan of een bepaald kenniselement al dan niet tot het leerplandoel behoort, wordt het uitdrukkelijk vermeld via onderliggende bullets. Concreet betekent dit dat de onderliggende bullets deel uitmaken van het leerplandoel en als dusdanig ook aan bod moeten komen.

Om leerplandoelen te realiseren, is er vaktaal nodig. Hoewel vaktaal niet expliciet in de leerplandoelen wordt opgenomen, maakt vaktaal wel deel uit van het leerplandoel. Net zoals dit het geval is bij andere kenniselementen is het aan de leraar om te bepalen welke vaktaal er nodig is om het leerplandoel te realiseren.

Het gehanteerde concept vertrekt van een groot vertrouwen in de professionaliteit van de leraar. Vanuit een professionele deskundigheid zal de leraar bepalen welke kennis er nodig is om het doel te realiseren waarbij de kenniselementen die in de bullets zijn aangegeven of expliciet vermeld in het leerplandoel minimaal worden meegenomen.

Nummering van de leerplandoelen

Boven elk leerplandoel staat er een nummering. De betekenis is de volgende:

WD3_01.01.01

01.01.01

- De betekenis van het nummer links (bijvoorbeeld WD3_01.01.01):
 - WD3: Het gaat hier over een doel uit de derde graad dat behoort tot een wetenschapsdomein
 - 01.01.01: Dit is het volgnummer van het leerplandoel.
 - Doelen van de vorm 01.xx.xx hebben betrekking op wetenschapsdomein 01. (In dit geval verwijst 01 naar 'Algemene doorstroomcompetenties'. In totaal zijn er 16 wetenschapsdomeinen.)
 - Doelen van de vorm xx.01.xx hebben betrekking op subdomein 01 van het betrokken wetenschapsdomein.
 - Het laatste cijfer (xx.xx.01) is het volgnummer binnen het subdomein.

De lijst van de wetenschapsdomeinen en de subdomeinen is terug te vinden in de GO! Navigator.

- Rechts in de eerste rij van elk leerplandoel staat de herkomst van het leerplandoel:
 - Het nummer (bijvoorbeeld 01.01.01) verwijst naar het corresponderend specifiek minimumdoel in het curriculumdossier.
De curriculumdossiers derde graad doorstroomfinaliteit zijn terug te vinden op de website van AHOVOKS.
 - Indien er geen nummer staat, gaat het over een GO!-doel.

WD2_09.06.01.01

Subdoel 1

- Ook de subdoelen krijgen een nummering (bijvoorbeeld WD3_01.01.01.01):
 - Dit is het eerste subdoel van het leerplandoel WD3_01.01.01.
 - Niet elk leerplandoel heeft subdoelen.

Leerplandoelen

Generieke doorstroomcompetenties

WD3_01.01.01

01.01.01

De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.

creëren

WD3_01.01.01.01

Subdoel 1

De leerlingen kiezen een onderzoeksmethode in functie van een gegeven of zelfgekozen onderzoeksvraag.

- onderzoekbaarheidscriteria

WD3_01.01.01.02

Subdoel 2

De leerlingen verzamelen data en bronnen in functie van de gekozen onderzoeksmethode.

- betrouwbaarheidscriteria

WD3_01.01.01.03

Subdoel 3

De leerlingen verwerken data en bronnen in functie van de gekozen onderzoeksmethode.

WD3_01.01.01.04

Subdoel 4

De leerlingen synthetiseren de onderzoeksresultaten en formuleren een antwoord op de onderzoeksvraag.

WD3_01.01.01.05

Subdoel 5

De leerlingen rapporteren over de onderzoeksactiviteiten en -resultaten.

- mondelinge of schriftelijke rapportage

WD3_01.01.02

De leerlingen refereren correct aan gebruikte bronnen volgens een wetenschappelijk referentiesysteem.

- relevant wetenschappelijk referentiesysteem
- bronvermelding

toepassen

Nederlands: algemene uitbreiding

WD3_02.08.01

02.08.01

De leerlingen benoemen kenmerken van het taalsysteem en passen inzicht erin toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- herkomst van woorden: inheems woord, anglicisme, germanisme, gallicisme, belgicisme
- betekenisrelaties: hyponiem, hyperoniem, pleonasme, tautologie, contaminatie
- vormen van humor: sarcasme, cynisme, parodie
- uitspraaktekens

toepassen

WD3_02.08.02

02.08.02

De leerlingen analyseren hoe in literaire teksten betekenissen worden gecreëerd met narratieve, retorische, poëtische en theatrale structuren en technieken.

- elementen van spanningsopbouw: spanningsboog, climax, cliffhanger
- vertelperspectief: auctoriële, personale, onbetrouwbare verteller
- literaire stromingen uit verschillende periodes: middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne tijd, hedendaagse tijd

analyseren

Engels en Frans: algemene uitbreiding¹

WD3_02.14.01

02.14.01

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie:

Tekstsoorten	• [E] wetenschappelijke teksten
Lengte	• lange teksten
Structuur en samenhang	• zinsbouw met een zekere mate van complexiteit
Bijkomend voor schriftelijke receptie	
Taal	• hoofdzakelijk frequente en minder frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein

analyseren

WD3_02.14.01.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3_02.14.01.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht beluisteren van teksten.

¹ Deze doelen moeten in samenhang met de doelen van de basisvorming (sleutelcompetentie 3) gelezen worden. De hier aangegeven elementen zijn een surplus op de basisvorming.

WD3_02.14.02

02.14.02

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

WD3_02.14.02.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3_02.14.02.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht beluisteren van teksten.

WD3_02.14.03

02.14.03

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.

- teksten in het Engels en in het Frans
- minimumvereisten voor productie:

Lengte	• vrij lange teksten
Inhoud	Bijkomend voor schriftelijke productie • gepaste lay-out; heldere doorlopende tekst die over het algemeen te begrijpen is; spelling, leestekengebruik en lay-out staan tekstbegrip niet in de weg

creëren

WD3_02.14.03.01

Subdoel 1

De leerlingen spreken doelgericht.

WD3_02.14.03.02

Subdoel 2

De leerlingen schrijven doelgericht.

WD3_02.14.04

02.14.04

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

creëren

WD3_02.14.04.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie.

WD3_02.14.04.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen doelgericht deel aan schriftelijke interactie.

WD3_02.14.05

02.14.05

De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].

- werkwoorden: participe présent [F]; conditionnel passé [F]; future perfect [E]
- betrekkelijke bijzinnen met ce qui, ce que, ce dont [F]
- gebruik van wijzen na frequente voegwoorden en werkwoorden [F]
- voorwaardelijke zinnen: l'hypothèse/la condition (met si + ind. plus-que-parfait) [F]

toepassen

Statistiek

WD3_06.01.01

De leerlingen lossen telproblemen op met en zonder herhaling en waarbij de volgorde al dan niet van belang is.

analyseren

WD3_06.01.01.01

Subdoel 1

De leerlingen lossen telproblemen zonder herhaling op met combinaties.

WD3_06.01.01.02

Subdoel 2

De leerlingen lossen telproblemen op met en zonder herhaling en waarbij de volgorde al dan niet van belang is .

WD3_06.01.02

De leerlingen bepalen het afhankelijk zijn van gebeurtenissen.

- voorwaardelijke kans

analyseren

WD3_06.01.03

06.05.18

De leerlingen analyseren het verband tussen twee numerieke grootheden in een dataset met behulp van een spreidingsdiagram.

- trendlijn
- lineaire regressie
- correlatiecoëfficiënt

analyseren

WD3_06.01.04

De leerlingen berekenen en interpreteren kansen met behulp van de binomiale verdeling.

- verwachtingswaarde, standaardafwijking

analyseren

WD3_06.01.05

De leerlingen leggen in betekenisvolle situaties de betekenis uit van betrouwbaarheidsniveau, betrouwbaarheidsinterval en foutenmarge.

- steekproefverdeling (gemiddelde en standaardafwijking)
- verband met steekproefgrootte en standaardafwijking

begrijpen

WD3_06.01.06

06.05.17

De leerlingen toetsen hypothesen.

- nulhypothese, alternatieve hypothese, p-waarde, significantieniveau en steekproevenverdeling

analyseren

WD3_06.01.06.01

Subdoel 1

De leerlingen leggen in betekenisvolle situaties de betekenis uit van nulhypothese, alternatieve hypothese, significantieniveau en p-waarde.

- steekproevenverdeling

WD3_06.01.06.02

Subdoel 2

De leerlingen toetsen hypothesen.

WD3_06.01.07

De leerlingen analyseren grote datasets met behulp van statistische software in functie van een statistisch onderzoek.

analyseren

Uitgebreide wiskunde in functie van economie

WD3_06.05.01

06.05.01

De leerlingen voeren bewerkingen uit met matrices: optelling, scalaire vermenigvuldiging, matrixvermenigvuldiging, machtsverheffing en transpositie.

toepassen

WD3_06.05.02

06.05.02

De leerlingen gebruiken matrixmodellen om evoluties te beschrijven.

- matrixvoorstelling van een graaf

analyseren

WD3_06.05.03

06.05.03

De leerlingen lossen stelsels van eerstegraadsvergelijkingen op met behulp van de methode van Gauss-Jordan.

toepassen

WD3_06.05.04

06.05.07

De leerlingen lossen vergelijkingen en ongelijkheden grafisch op.

toepassen

WD3_06.05.05

06.05.10

De leerlingen lossen exponentiële vergelijkingen van de vorm $b \cdot a^x = c$ algebraïsch op.

toepassen

WD3_06.05.06

06.05.06

De leerlingen leggen het verband tussen de grafiek van een functie en haar kenmerken.

- veeltermfuncties, (elementaire) rationale functies, (elementaire) irrationale functies, exponentiële functies, logaritmische functies $f(x)=\log_a(x)$
- domein, bereik, nulwaarden, tekenverloop, stijgen/dalen/constant, extrema, constante/toenemende/afnemende stijging/daling, asymptotisch gedrag, gedrag op oneindig

analyseren

WD3_06.05.07

06.05.11

De leerlingen lossen goniometrische vergelijkingen van de vorm $\sin(ax+b)=c$ algebraïsch op.

toepassen

WD3_06.05.08

De leerlingen bepalen limieten van functies.

toepassen

WD3_06.05.09

De leerlingen analyseren het horizontaal, verticaal en schuin asymptotisch gedrag.

analyseren

WD3_06.05.10

06.05.12

De leerlingen berekenen de afgeleide functie van functies die zijn opgebouwd uit veeltermfuncties, rationale functies, exponentiële functies, logaritmische functies en goniometrische functies.

- rekenregels: afgeleide van een som, product, quotiënt van functies en afgeleide van een samengestelde functie (kettingregel)

toepassen

WD3_06.05.11

06.05.13

De leerlingen analyseren het verloop van functies met behulp van de eerste en tweede afgeleide functies en lossen extremumproblemen op.

analyseren

WD3_06.05.12

06.05.14

De leerlingen interpreteren een bepaalde integraal als de limiet van een som en als een georiënteerde oppervlakte.

analyseren

WD3_06.05.13

06.05.15

De leerlingen leggen het verband tussen bepaalde integralen en primitieve functies.

analyseren

WD3_06.05.14

06.05.16

De leerlingen berekenen bepaalde en onbepaalde integralen van veeltermfuncties.

toepassen

Algoritmen en programmeren

WD3_07.01.01

07.01.01

De leerlingen programmeren zelf ontworpen oplossingen voor concrete problemen.

- algoritmische technieken
- algoritmen en datastructuren
- numerieke methodes
- gebruik van softwarebibliotheken
- gestructureerde programmeertaal
- invoer van en uitvoer naar externe gegevensbronnen

creëren

WD3_07.01.02

De leerlingen ontwikkelen een gebruikersinterface.

- CRUD (create-read-update-delete)

creëren

Informatie- en databeheer

WD3_07.05.01

07.05.01

De leerlingen lichten de structuur en de werking van relationele databanken toe.

- entiteit, sleutel, attribuut en soorten relaties
- normalisatie
- relaties
- ERD
- integriteitsregels

begrijpen

WD3_07.05.02

07.05.02

De leerlingen implementeren een relationele databank op basis van een eigen ontwerp.

creëren

WD3_07.05.03

07.05.03

De leerlingen gebruiken een gestructureerde querytaal voor de bevraging en de aanpassing van gegevens in een relationele databank.

toepassen

Uitgebreide algemene economie

WD3_16.01.01

16.01.03

De leerlingen analyseren prijsvorming bij monopolie, monopolistische concurrentie en oligopolie.

analyseren

WD3_16.01.01.01

Subdoel 1

De leerlingen analyseren algebraïsch en grafisch de prijsvorming bij monopolie.

- winstmaximalisatie
- consumenten- en producentensurplus
- welvaartsverlies

WD3_16.01.01.02

Subdoel 2

De leerlingen analyseren grafisch de prijsvorming bij monopolistische concurrentie.

- evenwicht op korte en lange termijn
- vergelijking winstmaximalisatie monopolie, volkomen concurrentie

WD3_16.01.01.03

Subdoel 3

De leerlingen analyseren de prijsvorming bij oligopolie.

- geknikte vraagcurve
- gevangenprobleem, Nash-evenwicht
- kartelvorming

WD3_16.01.02

16.01.04

De leerlingen analyseren vormen van overheidsingrijpen bij marktfalen op regionaal, nationaal of Europees niveau.

analyseren

WD3_16.01.02.01

Subdoel 1

De leerlingen analyseren oorzaken en gevolgen van marktfalen op regionaal, nationaal of Europees niveau.

- marktmacht
- externaliteiten: positieve en negatieve externe effecten
- asymmetrische informatie

WD3_16.01.02.02

Subdoel 2

De leerlingen illustreren hoe de overheid kan ingrijpen bij marktfalen op regionaal, nationaal of Europees niveau.

- verhandelbare vergunningen
- antitrustbeleid

WD3_16.01.02.03

Subdoel 3

De leerlingen analyseren grafisch hoe de overheid kan ingrijpen bij marktfalen op regionaal, nationaal of Europees niveau.

- maximumprijzen
- belastingen en subsidies
- productiequota

WD3_16.01.03

16.01.06

De leerlingen leggen uit hoe de overheid werkgelegenheid en concurrentiekracht bevordert.

begrijpen

WD3_16.01.03.01

Subdoel 1

De leerlingen lichten overheidsmaatregelen ter bevordering van werkgelegenheid toe.

- arbeidsmarktindicatoren
- werkloosheid: soorten, oorzaken, bestrijding
- arbeidsmarktbeleid: werkgelegenheidsmaatregelen, werkloosheidsbestrijding, activeringsbeleid

WD3_16.01.03.02

Subdoel 2

De leerlingen lichten overheidsmaatregelen ter bevordering van concurrentiekracht toe.

- arbeidsmarktbeleid: loonnorm, belasting van arbeid
- stimuleren van innovatie

WD3_16.01.03.03

Subdoel 3

De leerlingen analyseren overheidsmaatregelen ter bevordering van werkgelegenheid en concurrentiekracht.

WD3_16.01.03.04

Subdoel 4

De leerlingen analyseren de impact van nationale en internationale regelgeving.

- loonindexering, sociale bijdragen
- regelgeving m.b.t. kwaliteitseisen, milieu of arbeidsomstandigheden

WD3_16.01.04

16.01.07

De leerlingen analyseren inkomensongelijkheid aan de hand van de Lorenzcurve en Gini-coëfficiënt.

- personele en categoriale inkomensverdeling
- oorzaken en gevolgen van inkomensongelijkheid

analyseren

WD3_16.01.05

De leerlingen lichten armoede en armoedebestrijding toe.

- onderscheid tussen armoede en inkomensongelijkheid
- armoede: meting, oorzaken en gevolgen in België, loonkloof
- actuele evolutie van armoede en inkomensongelijkheid
- armoedebestrijding in Vlaanderen

begrijpen

WD3_16.01.06

16.01.08

De leerlingen leggen uit hoe de overheid via sociale en fiscale maatregelen ongelijkheid in een samenleving tracht te beperken.

begrijpen

WD3_16.01.07

16.01.09

De leerlingen analyseren relaties tussen economische actoren.

- economische kringloop: gesloten en open economie
- kritiek op de economische kringloop
- ingebedde economie

analyseren

WD3_16.01.08

16.01.10

De leerlingen lichten de samenstelling van het bbp toe vanuit de productie-, inkomens- en bestedingsbenadering.

- reëel en nominaal BBP
- BNP, nationaal inkomen (Y)
- samenstelling van het BBP, BNP, Y: consumptie, sparen, export, import, overheidsuitgaven, belastingen, investeringen

begrijpen

WD3_16.01.09

16.01.12

De leerlingen analyseren internationaal handels- en betalingsverkeer.

analyseren

WD3_16.01.09.01

Subdoel 1

De leerlingen analyseren het belang van internationale handel voor België.

- open economie
- globalisering
- invoer- en uitvoerquote
- openheidsgraad

WD3_16.01.09.02

Subdoel 2

De leerlingen bespreken de wisselmarkt.

- wisselmarkt, wisselkoers, beïnvloedende factoren, wisselkoerssystemen

WD3_16.01.09.03

Subdoel 3

De leerlingen analyseren de betalingsbalans.

- betalingsbalans: deelrekeningen, evenwicht, oorzaken van onevenwicht, gevolgen van onevenwicht, mogelijkheden tot herstel
- wisselwerking tussen wisselkoers en betalingsbalans

WD3_16.01.09.04

Subdoel 4

De leerlingen bespreken internationale organisaties ter bevordering van het internationaal betalingsverkeer.

- IMF, Wereldbank
- internationale beleidscoördinatie

WD3_16.01.10

16.01.13

De leerlingen leggen vraag en aanbod op de geld- en kapitaalmarkt uit.

- vraag en aanbod van kapitaal, prijsvorming, beïnvloedende factoren
- prijsvorming in de realiteit
- aandelen, obligaties, beleggingsfondsen: kost, waardering, opbrengst, risico
- duurzame beleggingen

begrijpen

WD3_16.01.11

16.01.14

De leerlingen analyseren conjunctuurschommelingen en het effect van monetair en budgettair beleid op de conjunctuur.

analyseren

WD3_16.01.11.01

Subdoel 1

De leerlingen analyseren conjunctuurbewegingen.

- conjunctuurindicatoren, exogene en endogene verklaringen

WD3_16.01.11.02

Subdoel 2

De leerlingen analyseren het evenwicht in de economie.

- Keynesiaanse theorie: inkomensevenwicht, multiplicatoreffect, onder-en overbesteding, kritische reflectie

WD3_16.01.11.03

Subdoel 3

De leerlingen analyseren het budgettair beleid op regionaal of nationaal vlak.

- overheidsbegroting, overheidsschuld, schuldgraad, Europese begrotingsnormen
- conjunctuurbeleid: budgettair beleid

WD3_16.01.11.04

Subdoel 4

De leerlingen analyseren het monetair beleid in de eurozone.

- geldschepping, rol van de ECB en commerciële banken
- Fisher-vergelijking
- inflatie: oorzaken, indexcijfers, gevolgen, bestrijding
- deflatie, stagflatie
- conjunctuurbeleid: rol van de ECB, doelstellingen en instrumenten van het monetaire beleid, kritische reflectie

WD3_16.01.11.05

Subdoel 5

De leerlingen lichten de wisselwerking tussen het monetair en budgettair beleid toe.

- overheidsingrijpen volgens de klassieke, keynesiaanse, monetaristische en actuele visie

WD3_16.01.12

16.01.15

De leerlingen evalueren economische groei als indicator voor welvaart en welzijn.

- BBP als indicator voor economische groei: voor- en nadelen
- determinanten voor economische groei
- disruptieve factoren en innovatie
- impact van economische groei op mens en omgeving
- wenselijkheid van economische groei
- andere maatstaven voor welvaart en welzijn

evalueren

WD3_16.01.13

16.01.16

De leerlingen reflecteren over economische modellen en duurzame economische ontwikkeling.

- duurzame ontwikkeling: duurzame maatschappij, duurzame ontwikkelingsdoelen
- circulaire economie
- alternatieve economische modellen

evalueren

Uitgebreide bedrijfswetenschappen en recht

WD3_16.05.01

16.05.02

De leerlingen vergelijken fiscale regels voor een eenmanszaak en vennootschap op basis van grondslag, de progressiviteit van de belasting en voorafbetalingen.

analyseren

WD3_16. 05.01.01

Subdoel 1

De leerlingen analyseren de fiscale regels voor een eenmanszaak.

- soorten inkomsten
- aftrekbare beroepskosten: forfaitair, werkelijk, verdeelsleutel
- grondslag
- progressiviteit van de belastingtarieven
- voorheffingen
- voorafbetalingen

WD3_16. 05.01.02

Subdoel 2

De leerlingen analyseren de fiscale regels voor vennootschappen.

- boekhoudkundig en fiscaal resultaat
- tarieven van de vennootschapsbelasting
- voorafbetalingen

WD3_16. 05.01.03

Subdoel 3

De leerlingen vergelijken fiscale regels voor een eenmanszaak en vennootschappen.

- grondslag
- progressiviteit
- voorafbetalingen

WD3_16.05.02

16.05.05

De leerlingen lichten courante financieringsvormen op korte en lange termijn toe.

begrijpen

WD3_16.05.03

16.05.09

De leerlingen lichten het belang van supply chain management als onderdeel van het bedrijfsbeleid aan de hand van de logistieke keten toe.

begrijpen

WD3_16. 05.03.01

Subdoel 1

De leerlingen illustreren het economisch belang van de logistiek.

- Logistics Performance Index
- Blue Banana binnen Europa
- trends

WD3_16. 05.03.02

Subdoel 2

De leerlingen bespreken het logistieke concept.

- logistieke doelstellingen
- logistieke flow
- impact van de logistiek op het bedrijfsresultaat

WD3_16. 05.03.03

Subdoel 3

De leerlingen bespreken het belang van het voorraadbeheer binnen de logistieke flow.

- soorten voorraden
- voorraadkosten

WD3_16. 05.03.04

Subdoel 4

De leerlingen bespreken de fasen in het inkoopproces.

- inkoopniveaus: strategisch, tactisch, operationeel, ondersteunend
- inkooporganisatie: decentraal, centraal, hybride

WD3_16. 05.03.05

Subdoel 5

De leerlingen bespreken de productielogistiek.

- productieprocessen: serieproductie, parallelle productie, convergente productie, divergente productie, mass customization
- JIT
- ERP

WD3_16. 05.03.06

Subdoel 6

De leerlingen reflecteren over de impact van de distributielogistiek en retourlogistiek in de context van duurzaamheid.

WD3_16.05.04

16.05.10

De leerlingen lichten Human Resources Management als onderdeel van het bedrijfsbeleid toe.

begrijpen

WD3_16.05.04.01

Subdoel 1

De leerlingen bespreken HRM als strategische, tactische en operationele partner van het management van een onderneming

- doelstellingen van HRM
- rollen van HR-professionals
- HR-cyclus: instroom, doorstroom, uitstroom
- HR kengetallen

Subdoel 16.05.04.02

De leerlingen bespreken selectie en werving als onderdeel van de HR-cyclus.

- onthaal van nieuwe werknemers: belang

WD3_16.05.04.03

Subdoel 3

De leerlingen bespreken aspecten van belonen, beoordelen en ontwikkeling als onderdeel van de HR-cyclus.

- beloningssystemen
- beoordelen: belang, klassieke beoordelingsproces, andere mogelijkheden
- ontwikkeling en groei: belang, interne en externe opleidingen

WD3_16.05.04.04

Subdoel 4

De leerlingen reflecteren over actuele uitdagingen met betrekking tot Human Resource Management.

- rol van inclusie en diversiteit

WD3_16.05.05

16.05.12

De leerlingen ontwikkelen een ondernemingsconcept op basis van strategische keuzes.

creëren

WD3_16.05.05.01

Subdoel 1

De leerlingen ontwerpen een ondernemingsconcept op basis van strategische keuzes.

WD3_16.05.05.02

Subdoel 2

De leerlingen voeren het ondernemingsconcept uit.

WD3_16.05.06

16.05.03

De leerlingen voeren op basis van bedrijfsactiviteiten een dubbele boekhouding van beginbalans tot eindbalans.

toepassen

WD3_16.05.06.01

Subdoel 1

De leerlingen verwerken boekhoudkundig commerciële en financiële verrichtingen, btw-verrekeningen -vereffening, lening.

WD3_16.05.06.02

Subdoel 2

De leerlingen verwerken boekhoudkundig personeelskosten met behulp van een gegeven loonkostenstaat.

WD3_16.05.06.03

Subdoel 3

De leerlingen verwerken boekhoudkundig voorraadwijziging.

- voorraadberekening: FIFO, LIFO, gewogen gemiddelde prijzen
- voorraadwijzigingen
- waardeverminderingen

WD3_16.05.06.04

Subdoel 4

De leerlingen verwerken boekhoudkundig investeringen.

- materiële vaste activa, lineaire jaarlijkse afschrijvingen
- aanschaffing
- buiten gebruikstelling
- afschrijving: pro rata temporis, degressief
- verkoop
- eigen geproduceerde vaste activa

WD3_16.05.06.05

Subdoel 5

De leerlingen verwerken boekhoudkundig geldbeleggingen.

- verwerving, opbrengst, verkoop, waardevermindering

WD3_16.05.06.06

Subdoel 6

De leerlingen verwerken boekhoudkundig de overlopende rekeningen.

WD3_16.05.06.07

Subdoel 7

De leerlingen verwerken boekhoudkundig voorzieningen.

- grote herstellingswerken, dubieuze vorderingen

WD3_16.05.06.08

Subdoel 8

De leerlingen verwerken de boekhoudkundige verrichtingen bij het einde van het boekjaar.

WD3_16.05.07

De leerlingen voeren op basis van reële documenten met behulp van een professioneel boekhoudpakket een boekhouding van begin tot eindbalans.

- opening van het boekjaar
- verrichtingen tijdens het boekjaar
- afsluiting van het boekjaar, inclusief opstellen jaarrekening

toepassen

WD3_16.05.08

16.05.04

De leerlingen beoordelen de financiële gezondheid van een onderneming aan de hand van door hen berekende kerncijfers met betrekking tot de liquiditeit, solvabiliteit en rentabiliteit.

evalueren

WD3_16.05.09

De leerlingen beoordelen de financiële gezondheid van een onderneming aan de hand van door hen berekende kerncijfers met betrekking tot andere kerngetallen.

- brutowinstmarge
- bedrijfscoëfficiënt
- omloopsnelheden en omlooptijden
- cashflow
- zelffinanciering
- financieringswinst

evalueren

WD3_16.05.10

16.05.11

De leerlingen passen de integrale kostprijsberekening en prijsmethodes in functie van prijsbeleid toe.

toepassen

WD3_16.05.10.01

Subdoel 1

De leerlingen bespreken begrippen met betrekking tot kostprijsberekening.

- kostensoorten, kostenplaatsen, verdeelsleutel

WD3_16.05.10.02

Subdoel 2

De leerlingen passen kostprijsberekeningen toe.

- integrale kostenprijsberekening: kostenverdeelstaat, voor- en nadelen
- break-even: grafisch en algebraïsch
- direct costing
- differentiële kostprijsmethode

WD3_16.05.10.03

Subdoel 3

De leerlingen passen prijszettingsmethodes toe.

- prijsmethodes: kost-plus, waarde-gebaseerd, concurrentie-gebaseerd

WD3_16.05.11

De leerlingen analyseren investeringsvraagstukken aan de hand van verschillende investeringsmethodes.

- basisbegrippen: kasstromen, factor tijd, restwaarde, rendement, netto-cashflow, risico
- soorten investeringen: vervanging- en uitbreidingsinvesteringen
- investeringen in MVA en IMVA
- investeringsmethodes: terugverdientijd, ROI, netto contante waarde

analyseren

WD3_16.05.12

De leerlingen bespreken aspecten van koopovereenkomsten.

- geldigheidsvereisten
- rechten en plichten van de koper en verkoper
- bewijsmiddelen
- einde

begrijpen

WD3_16.05.13

De leerlingen bespreken aspecten van huurovereenkomsten.

- geldigheidsvereisten
- rechten en plichten van de huurder en verhuurder
- belang van de plaatsbeschrijving
- handelshuur en woninghuur: belangrijkste verschillen

begrijpen

WD3_16.05.14

De leerlingen bespreken de werking van de verschillende takken van de sociale zekerheid voor loontrekkende en zelfstandige.

- financiering sociale zekerheid
- onderscheid tussen vervangingsinkomen en aanvullend inkomen
- verschil tussen het sociaal statuut van een zelfstandige en loontrekkende

begrijpen

WD3_16.05.15

16.05.06

De leerlingen lichten aspecten van sociaal recht toe met betrekking tot begin, schorsing en einde van een arbeidsovereenkomst.

begrijpen

WD3_16.05.15.01

Subdoel 1

De leerlingen lichten het verschil toe tussen de arbeidsovereenkomst en het arbeidsreglement aan hand van concrete documenten.

- soorten arbeidsovereenkomsten
- arbeidsreglement: wettelijke bepalingen

WD3_16.05.15.02

Subdoel 2

De leerlingen lichten redenen tot schorsing in hoofde van de werkgever en werknemer toe op vlak van voorwaarden, vergoeding en duur.

WD3_16.05.15.03

Subdoel 3

De leerlingen lichten het einde van de arbeidsovereenkomst uit hoofde van werkgever en werknemer toe op het vlak van rechtsgeldigheid, opzegtermijnen en opzegvergoedingen.

WD3_16.05.16

De leerlingen bespreken de mogelijkheden van ondernemingen in moeilijkheden.

- oorzaken van moeilijkheden
- hulp voor ondernemingen in moeilijkheden
- faillissement: procedure, gevolgen

begrijpen

WD3_16.05.17

De leerlingen bespreken aspecten van andere contracten.

- lening: bruiklening, verbruiklening
- bewaargeving
- borgtocht

begrijpen

WD3_16.05.18

De leerlingen bespreken aspecten m.b.t. zekerheden.

- belang
- persoonlijke en zakelijke zekerheden: onderscheid
- hypotheek: gevolgen van het hypotheekcontract, rechten van de schuldeiser, belang van openbaarheid
- pandgeving
- voorrecht

begrijpen

WD3_16.05.19

De leerlingen bespreken aspecten van oneerlijke praktijken tussen ondernemingen.

- agressieve praktijken
- misleidende praktijken
- misbruik van economische afhankelijkheid
- onregelmatige bedingen

begrijpen

WD3_16.05.20

De leerlingen bespreken aspecten m.b.t. handelspraktijken.

- prijsaanduidingen
- prijsverminderingen
- verkoop op afstand en e-commerce
- vergelijkende reclame

begrijpen

Minimale materiële vereisten

De minimale materiële vereisten voor deze studierichting zijn [via deze link](#) te raadplegen.

Vakkenkoppeling

De vakkenkoppeling voor deze studierichting is [via deze link](#) te raadplegen.

Pedagogisch – didactische ondersteuning

Een uitgebreide pedagogisch – didactische ondersteuning is terug te vinden in de GO! Navigator.